

Բ Ա Ն Ա Ս Տ Ե Ղ Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ի Մ Ա Հ Տ Ր Դ Ա Տ Ա Յ

Ա Հ Ե Ղ Ա Ջ Օ Ր Ա Ր Ք Ա Յ Ի Հ Ա Յ Ո Ց

Ի լերանց Ղարանաղեաց, 'ի լերանց Ղարանաղեաց
 Ղետս արտասուաց իջուցէք շունչք Հայաստանեայց և ուրուականք .
 Յամպախաղացն Լճարատայ իջցեն սահանք յարտօսր աղի .
 Ղոյժ մեծ յարձազանդաց առ արձազանգս յորդորեսցի ,
 Լու կոծեսցին առ հասարակ բարձունք և վիհք, ծովք և ցամաքք .
 Յարիցեն ազգք որ եղեն յանըզգայից խորոց նիրհմանց ,
 Յարիցեն Լըշակունիք պըսակաւորք առաքինիք ,
 Յարիցեն Հայկազն ըսկայք յաւիտենից և դիւցազունք .
 Լու կարկառեալք 'ի դամբանաց ցուրտ հայեցիւքըն պըշուսցին :
 Վանդի անկաւ թագաւոր՝ մեծն երևելին և աննըման ,
 Վանդի անկաւ ահեղազօր արի արքայն Տըրդատէս .
 Լնկաւ փառքըն լծորդոմայ և արհաւիրք հիւսիսայնոց ,
 Լնկաւ ամուրըն խորտակիչ ստամբակելոյ տան Սասանայ .
 Լնկաւ մըցողըն հըսկայից , երիվարաց և դազանաց :
 Որոյ արձանք յերկրէ Ղըդաց մինչև յազատն 'ի վեր Սա'իս ,
 Որ յաղթուլթիւնըն 'ի թիւ բիւրուց և անհամար պատերազմունք ,
 Որ փրկիչ և կեցուցիչ հայր իւրոյին տանն Լճրամայ .
 Ղից վտարանդող և յօրինիչ աստուածապաշտ կարգադրութեանց .
 Հիանալին հեթանոսաց , քրիստոնէից նախանձարկուն ,
 Հաստատութիւնն եկեղեցւոյ , և աշխարհի կանգնումն և փառք .
 Կատարեալն յիմաստութեան և համօրէն բարգաւաճանք :
 Տըրդատէս մեծն 'ի մարդիկ և մեծագոյն 'ի թագաւորս ,
 Լըշակունին արեամբ ուժով , և գրիգորեանն հաւատովք .
 Սիդապանծըն Տըրդատէս՝ որ բլուրս 'ի գնացսըն տապալէր
 Լու զյարուցմունս յորդախաղաց գետոց 'ի վազս իւր նըհանջէր .
 Որ 'ի մի սուր զասպաստանիկն և սպառազէն կարթակոտոր
 Ղիթաւալ ըզՂեդուհոնն արկանէր գոռ և ըզհոչէն ,
 Լմենայն ասպարիզաց քաջ նահատակըն Տըրդատէս ,
 Լհեղազօր արքայն Հայոց մեծաց՝ անկեալ կայ Տըրդատէս :
 Ողբացէք բարձունք Հայոց զահեղազօր արքայդ արի .
 Օխորդ անկաւ որ 'ի գլխոց ձեր որոտայր քաջըն Տըրդատ :
 Ի երինք Ղարանաղեաց , գետս արտասուաց բղխեցուցէք .
 Օյրազնեսցին աչք սիրելեաց ըզճապաղիս հարցեն կարմիր ,
 Պատառեսցին ականողիք , սիրտք ապառաժք բերցեն արիւն :
 Յանօրէն ձեռաց հնչեաց շըռինդ մահու յընտանին իւր .
 Սիրելին դաւաճանեաց , դարանակալ եղև զովող :
 Ո՛վ հարուած աշխարհաւեր , ո՛վ դառնութիւն չար քան ըզմահ ,
 Լախատինք յաւերժականք , վէրք խաւարինք տանըս Հայոց .
 Ո՛ տայր յալս ամանակաց խորասուզել զայդ յիշատակ :
 Ի երինք Ղարանաղեաց , աղիողորմըն գուժեցէք ,
 Ո՛հ 'հ , լացէք լացէք զամօթ ազգիդ և զցաւս յամայր .

Չայն արտասուաց զնդնչեսցէ ընդ ճանապարհս (Թորդանայ ,
 Տրտունջ զգջման կեղերջական աղեկիղեալ սրտի բողբոջ ,
 Օսալանալ տրխուր ալեօք ընդ դագաղօք Թագաւորին
 Ուր ննջէն առիւծակերպ Արշակունին ահեղագօր :
 Օ իմրդ ննջեաց առիւծակերպ ահեղագօր Արշակունին ,
 Ի ծերացեալ տիովք , 'ի սիրտ և բազուկ միշտ երիտասարդ ,
 Ի նցեալ նրստէր 'ի մէջ իւրոց կորեանց առիւծն հերապանծ ,
 Ի նդ գահակալ վեցհարիւրոց նախարարացն հայակոյտ
 Հանգոյն Սասեաց 'ի վեր տանէր պաղպաջափայլ բարձր ճակատ ,
 Փայլակնացայտ բրբօք Թրխօք շրջացանեալ ըզկայծակունս :
 Թագաւորք յարեւելից իշխանք հիւսսոյ գային դեսպանք ,
 Եւ հրամանացն հարկանէին ըսպաս աշխարհք խուժաստանեայք :
 Կողմնակալք չորք դէտ 'ի նորին ակնարկութիւն կալեալ ուշով
 Ի նդ չորս կողմանս ածէին լուծ և կամ երկաթ հնազանդարար :
 Յոտիցն 'ի գնալ առնուլ զօրացն դրդըրդեալ ճակատէին :
 Ի ճայն ածէն՝ աշխարհն Հայոց ամէն լըռեալ և ակնջէր :
 Ըթունքն օրէնրս կաթէր , աչքն ըսպառնալիս , այլ սիրտն սէր :
 Ի նալ ըզդիւբաբախ իշխանս Հայոց որ ոչ ծանեան ,
 Ի չարաշուք Ըապհոյ յանհաշտ 'ի Թշնամոյն 'ի կողմն ելին ,
 Օ ի համարձակ անմեղադիր կրից գարշեւեաց տարցին պաշտօն ,
 Ի զկուսածին Թողեալ զՍտուած՝ և զՆահտայն վերառցեն գահ :
 Յիսնամեայ ճրգունք քաջին ամէնն հարաւ 'ի մոռացօնս :
 Ի իշտ տիրանենգ և աշխարհիս աղիտից հայր տուն Սիսակայ
 Երդնոյր յարեն Արեաց շիջուցանել զիւրն արեգակ :
 Ի ռեալ խրթէր բարապանի վեհին արծաթ դրժոխակուն :
 Ի յ մոլութիւն հեշտ , այ կոյր նախանձ , այ կարասի ,
 Յոր եղերունս ոչ գրլեցէք զաշխարհ և միշտ 'ի նոյն գրլէք :
 Ի նօրինին զարծաթն առեալ և զՅուդային նիւթէր լըռիկ :
 Սակայն 'ի զուր Թագուցանէ սիրտ՝ զոր երեւքն մերկանան :
 Թագաւորն ամենիմաստ՝ հարցունմն առնէր , “ Ի՞նչ և ասա
 Սենեկապան , զինչ այդ հծծիւն , զինչ այդ վարանք 'ի նախարարս ,
 Ո՞րք ըզխորհուրդդ մատնութեան մըտաբերեն 'ի յիմ վերայ , ” :
 Իսկ ապերախտն և վատ արանց հարեալ յոգիս և Թալացեալ՝
 Ի ննջ զանձնամատն զոլ խորհէր և կամ զերթալըն զիւրովին ,
 Ո՞րք 'ի դիւէն առեալ պընդէր ըստ սալացեալ սրտին՝ ըզդէմն ,
 Օ անգիտութիւն խոստովանէր , օտարոտի զկարծիսն ասէր :
 Դիտաց արքայ զնենգոյն դաւանս , այլ ոչ զնենգիւսն բովանդակ :
 Եւ զի խափան չարեացն արկցէ խստասրբտաց իւր ծառայից ,
 Ի զատաբայլ 'ի յարքունեացն ելեալ երթայր կալ ծակամուտ ,
 Ի զԻրիգորին հետըս կոխէր յայրըս Սանեայ երիցըս սուրբ :
 Իսկ նենգացն ըզմահուչափն անտանալով զատելութիւն ,
 Եւ յերկեղէն խեթկեալք՝ զի մի խաբէութեանն յայտնելոյ
 Ի հաղիտակ հարցին տիգօք վեհին աչաց և կորիցեն ,
 Ի ռ մենացեալըն մատչէին աստուածատեսն երկնապարիկ ,
 Եւ վարագոյր ընդ տէրունիսն արկանելով ըզկեղծեալ բարս՝
 Իսիղք ըզծընկօք 'ի գուձս անկեալ գարշապարացն ըզհող լիզուն ,
 Ի ստըջանան ըզխեռութեանն , երդումըն տան ծառայաբար :
 Եւ զահաւոր առիւծն 'ի սպանդ որսացեալ գաղտ ածեն 'ի գահ :

Լ երկինք Ղարանաղեաց, համայն բարձամբք արտօսը հարէք,
 Օ ի տուն Հայոց դըժոխազէն՝ խարդաւանակ կայ Տրդատայ,
 Ի գեղեցիկ ՚ի կենսաբեր յառաւօտին նաւասարդի,
 Յայն առաւօտ յիշատակաց և Լնահտայ տօնից բերող,
 Յիշատակիչ և աշխարհին թափման ՚ի նոյն ՚ի Տրդատայ
 Որպէս դառնայրն սիգաճեմ և յաղթապանծ ՚ի Լատինաց
 Եւ բոցավառ աչս ածելով զարթուցանէր ըզՀայաստան
 Եւ մըռնչեալ ահեղապէս հալածական տանէր ըզՊարս:
 Յայն առաւօտ՝ որսոց տըւեալ ժամ կոչէին ըզՏրդատէս.
 Ելանէր առոյգաբարձ որպէս յաւուրս մանկութեան,
 Ետուածակերպ շարժէր գըլուխ՝ արծաթաձող վարսիցն ՚ի հիւս,
 Լմբ իննրսուն պար ՚ի ճակատն առնուին դոյզըն ձրգեալ հերկ.
 Որպէս մայրի հինաւորց կայր բարձրադիտակ սպայիցն ՚ի գունդ,
 Եւ հովանին արքայաշուք տարածանէր ծածկէր զբանակս.
 Թէ յերիվար ՚ի լուսակիցն աշտանակէր բարձրավըզեան,
 Ոչ ոք հեծեալ զուզընթանալ քաջաձիոյն այն ատակէր,
 Եւ հետիտըս նահատակ թէ զեղջերուաց և ցուց պնդէր,
 Ետարիզաւ զընթացակիցըն շնչասպառ թողոյր բացեայ.
 Օ հայկեանն առեալ գոռ լայնալիճ՝ նետ տիգաչափ կշռէր ՚ի ճահ,
 Հսկայօրէն ՚ի գիրկ մըտեալ բըլրոց ՚ի բլուրս ոստուցանէր,
 Եւ անկասկածն ՚ի ջամբ վարազ գահավիժէր ՚ի խորածորս:
 Ետպէս նազէր նահատակէր ծեր թագաւորն Տրդատէս:
 Եւ ինձ լերինք Ղարանաղեաց ըզլալ հարէք մեծամըռունչ,
 Թանձրացարուք ըստուերք մայրեաց, խաւարասցի ակն արեւու:
 Քանզի լարեաց ժանտըն Սիսակ լարեաց զաղեղըն մահածին,
 Օարի արքայն գազանակուի՝ խարդաւանել ՚ի յանտառի...
 Կարկամեաց գօսացիր այ ձեռն ժանտ, յո՞ յանդգնեցար.
 Ետպէս նենգեաց Պահլաւըն խորթ զհայր արքայիդ քաջըն Խոսրով,
 Յորմէ քանի խաւար Հայոց տանս և քանի նըղովք յԼնակ.
 Իսկ դու ըզքոյն փրկիչ այդպէս, ո՞վ վատ արանց, ՚ի մահ մատնես.
 Սոսկան երկինք ընդ դաւադրութ ընդ տիրանենգ ընդ այդ ոճիր:
 Ըստուերք մայրեաց, Թանձրացարուք յարի արքայն ՚ի Տրդատէս:
 Եւ վիրաւոր, այլ կորովի, ծաղրէ զհարուածն և լայ զհարողն,
 Եւ ձեռնթափ խոթողադէմ, պակչին բանակք, գայ յիւրն հովոց:
 Ի յաղջամուղջ խորասուզի նաւասարդին այն առաւօտ:
 Իսկ ժանտաժուտ բարապանին զիւադարան եղեալ անձամբ՝
 Եւ տէրն մեծ և ահաւոր մատըռուակէ զմահուն ըմպոց.
 Եւ դուք տեսէք, երկինք, և զայդ հանդուրժեցէք թէպէտ դժկամք,
 Թողէք ՚ի գլուխ երթալ չարեացն և խորհրդեանն աշխարհաւեր.
 Ետպէս կշռեաց արդարութիւն որ հանգչի՝ գիրկըս Բարձրեղոյն:
 Ընդ մահախաւըն բաժակին արբ ըզվերին կամս Տրդատէս,
 Ետբ և գոհացաւ, « Երդարութիւն, ասաց, լցցի ».
 Եւ զի մի յերս հոգւոյն մեծի բարկ արհաւիրք անկցին ՚ի Հայս,
 Եւ կափուցումն ահեղ աչացըն զաշխարհիս բաղդ փակեցցէ,
 Վարագուրեաց ըզգէմն անխուլ, և արձակեաց ըզհոգին:
 Հողոնեցաւ, թըւէր ՚ի քուն առիւծակերպ Երշակունին.
 Եհեղութիւն վըսեմ նստէր ՚ի մէջ յունիցն և ճակատուն,
 Եւ լոյս փայլեալ մակաւասար յանթառամ դէմնն փողփողէր:

Լճաբեկեալ սարտեան ելին, հրպել ումբ ոչ ներէր սիրտ :
 (Թանձրացարուք ըստուերը լերանց վերայ հանուրց Հայաստանեայց,
 Լյսպէս անցոյց հայ դառնութիւն զարի արքայն իւր Տրդատէս,
 Լյսպէս շիջոյց ինքն Հայաստան գինքեան արւն ըսքանչելի,
 Լյսպէս մեռաւ գեր մահացուաց և անմահից զարմանալին :
 Լճ, հաշտութեան գօտին անդէն զոր 'ի Սասիս կախեաց Վրիգոր'
 (Թիկնադարձոյց առ Հայս՝ ըգնետարն պահապանս գործեաց վրիժակ :
 Սրբորկեցան երկինք վերուստ և մռնչեցին սանդարամետը,
 Ընդ վիհ Սասեաց 'ի վեր ելին ոգւոց պղծից գունդը սեւորէմ
 Լեւտաւորը առ Թըշնամիս տանն Հայոց և յարուցիւք :
 Լճա գայ խրոխտն Շապուհ զիւր և զհայրենին խնդրել ըզվրէժ,
 Լճա գան հրոսակքն հիւսի որպէս տարափք ձեան 'ի լերանց
 Սուրալով զերկրաւ անցեալք ընդ երկաթեայ լերանց պահակս :
 Լյսպատակն առնու գերել գերիել ըզտուն մեր ապաշնորհ :
 Փախերուք դաշտք, Թագերուք վեմք, ահա հասին արինարբուք...
 Օհ յօգնութիւն կարդայք, ելիք Յոյն, ատամունս կրճտէ Պարսիկն,
 Հոնք և Լլանք և գունդք Խազրաց Բասլաց դիմեն արինարբուք :
 Լախարարք մեր մոլեգնեալք սուսեր 'ի կող ձրգեն եղբարց,
 Տոհմ ընդ տոհմի և գունդ գնդի պատահեալ զուր զրաւեն զիրեար,
 Ընդ չորս հողմն երկրի ցրուի Հայաստանեայց զերութիւն,
 Լլ ծովածուփ յուզեալ աշխարհս 'ի զուր խնդրէ զչարեացն վերջ :
 Կածկեցէք բարձունք Հայոց, ծածկեցէք զսպքան արհաւիրս,
 Լլ արտասուս ընդ ըստուերաց արկէք ընդ կողմնն (Թորդանայ :
 Ընդ առիւծն Լլ ըշակունեաց հանգչել առնու ահեղ քընով :
 Ընդ շաղաւօտ երեկորնոյ ժամ հանդարտեալ և ստուերաշուք
 Լլանէին 'ի յարբունեաց դասք դասք գնդից լռիկք մընջիկք,
 Որք երթային և մնչէին ընդ ճանապարհս (Թորդանայ :
 Լարապետեալ ընթանայր դրօշն արբունական սեւաւ երիզիւք :
 Վարողէր փողարն, "Լլքիւք, արքայ Տրդատ փոխի 'հանգիստ",
 Լլ ճանացեալ կային անցորդք ճանապարհաց ծունկէ 'ի յերեր,
 Բնակ դարպասից, դէտն իջանէր յաշտարակէն յուղարկ գընալ,
 Լլ ծնկասէր խիզախէին հարսունք վազել յառագաստէ,
 Լլ կուսանք հոլազրլուիք՝ լոկ զարտասուս առեալ 'ի սքող,
 Լլ ծերութիւնն ըզցրպոյ ոչ յետնէր 'ի նոյն անկանել կարգ :
 Իբրեւ ազգումն 'ի բնէ առեալ համահաւաք գայր տունն Հայոց,
 Որպէս զամպրս դիզանայր, որպէս փոշի տարածանէր :
 Լլ ահա ցոլք վառ 'ի վառ փայլատակեալ սուրբ նըշանաց,
 Յառաջընթաց հայրապետին գոլով ծերոյ Սրբանիսի
 Որ յայն ժամէն կրէր յանձին զազգին չարեաց բիւր երաշխեպս,
 Խոյրաբարձ դիտապետօք և անհամար պաշտօնէիւք,
 Յուշիկ 'ի քայլ, օրհնութիւնըս բուրելով և ծուխ խնկոց
 Որ բարդ 'ի բարդ ծաւալանայր գընայր դիզան յամպրս կրցէր :
 Լլ ահա կառքն երեւին սեւաւ և սպիտակ բեհեզազարդ
 Ի պաղպաջուն անդրուվարեալ քառից ջորեաց ոսկեսանձից
 Յըցունազարդք և սիգաշարժք չափով 'ի գնացրս ճախրական :
 Լլ դիակիր 'ի նմա դազաղք արծաթապատք և ոսկենիշ
 Պաճուճեալ յականակուռ և յոսկեթել 'ի պատմութեանս :
 Ը ուրջ Թիկնապահք Թագաւորին սուսերամերկէ ճեմ ըզճեմի,

Եւ սպայազունդ սպառազինեալ գեղայօրէն նոցին ըզհետ .
 Եւ ջոկք վաշտուցն գունդ առ գունդ երկուստեք վառ 'ի զէն ու'ի զարդ
 Ի իւրք բիւրոց արքունական զօրաց և գունդք նախարարեան ,
 Բաջաղեղունքն և տիգաւորք , մըկնդաւորք և պարսաւորք ,
 Լմենեքին ըզծայր զինուն 'ի վայր շրջեալ անցանէին
 Օպատերազմացն նուագելով ազգի ազգի փողովք ըզձայնս .
 Ետի ւանտի պար սիրելեաց Թագաւորին և ընտանեաց
 Եւ մեծամեծ իշխանք կրելով զնըշանս իւրեանց 'ի ձեռս դողդոջ ,
 Եւ որդիք արքայի հուպ կառացն անկեալք 'ի հետիոտս
 Ի նձկայրեացք և միջաբեկք կողկողելով և նուաղելով .
 Եւ դագաղացն ըզհետ փողարք արուեստականք տաւիղք սրգայ
 Ի ձայն գուժի բարձրացելոյ հերձանելով զամպս և զերկինս .
 Եւ ողբասաց սեւապօղեալ կուսանք անկեալ յոտն 'ի մատին
 Եւ ծալ հերօք ծաւալ աչօք դարձ 'ի դարձին շարժեալ ճեմիւք ,
 Ի յայս 'ի յայն զուլն կրուեալ , սպիտակածղի մարգեալ դաստակ ,
 Գեւ գեւ ջայլիւք յարմարեալ ճիչ սրտաճմիկ 'ի յաշխարան ,
 Եւ ջատուկ մատամբք գիսակս 'ի հոպոպեաց խըզեալ վարսից
 Ի լռանցն այտից ցետումն ածեալ 'ի վարդագոյն արեան կաթուած .
 Եւ խուռն ամբօխ ռամկին ըզհետ դրդեալ բազմութիւն մեծ ,
 Եւ երթային և 'ի յոգւոց ելանէին բեկեալք յանձինս ,
 “ Եւ և եղուկ մեզ , ասէին , զի բարձաւ քաջն առաքինին ,
 Եւ մեզ և վայ որդւոց մերոց , վայ աշխարհիս որ եկրն մութ .
 Օխորդ առաւ վերացաւ գնաց արի արքայն մեր Տրդատէս ,
 Երկնք Ղարանաղեաց , արձակեցէք զստուերս Սանեայ
 Հովանանալ 'ի Թորդանայ դրախտից շիրմին 'ի մահարձան .
 Եւ հանգուցաւ ահեղազօր արքայն Հայոց մեծըն Տրդատ :
 Եւ ննջէ սիրտն առիւծու տիեզերաց սարսեցուցիչ ,
 Եւ ննջէ հսկայն արի , և քրիստոսեան քաջ նահատակ .
 Եւ էմըն կըձեայ զանյաղթն ունի , և ապակին ծածկոց վեհին .
 Եւ , կափարիչըն տխրադէմ կափուցանէ զարևն Հայոց :
 Բնա դիտեն անբուն պահնակք աչք անմահից յարեգականց .
 Բնա կոծին սուրբ հառաչանք Ղրիգորի անդ կենդանացեալք .
 Բնա ողբան ամենայն շունչք Հայաստանեայց և ուրուականք ,
 Օարի արքայն Տրդատ որ զամս վաթսուն իշխեաց հրօսից հիւսի ,
 Օայն Տրդատէս որ զամենայն խոնարհեցոյց հըսկայս և բռունս .
 Օայն Տրդատէս որ պարարէր յանդորրու զազգս Հայոց մեծաց .
 Օայն Տրդատէս որ տարաւ զգահն 'ի վեր հանուրց Թագաւորաց ,
 Զառաջ քան զնա ոչ որ , և ոչ մեծագոյն յետ նորա տեսաւ :
 Եւ բարոզն աղաղակէր . “ Հանգեաւ արքայ , դարձիք , երթայք , ” :
 Եւ բազմութեանն ըզդամբանէն բուռն հարկանել իղձ լինելով
 Բազուկ 'ի յօդրս կարկառեալք ճըչէին “ Ո՛հ Տրդատէս , ” :
 Եւ կղկղաթ կաթոգի յետըս դառնային և գոչէին .
 “ Օխորդ անկաւ փառք տանս Հայոց ահեղազօրն Տրդատէս , ” :
 Եւ ճանապարհք Թորդանայ զհետ հնչէին , Ո՛հ Տրդատէս ,
 Օխորդ անկաւ փառք տանս Հայոց ահեղազօրն Տրդատէս :